

The Effectiveness of Mother-Child Interaction Training Based on the Precede Model on Mothers' Meta- Emotional Philosophy and Children's Emotional and Behavioral Problems

Zahra Mohamadi

PhD Student in Psychology of Children with
Special Needs, University of Isfahan, Isfahan,
Iran.

Amir Ghamarani

Associate Professor, Department of Psychology
& Education of Children with Special Needs,
University of Isfahan, Isfahan, Iran.

Abstract

The increasing incidence of emotional and behavioral disorders in children and the challenges associated with them and their families stress the need to address the quality of family interactions, particularly those between mothers and their children. The purpose of this study was to investigate the effectiveness of mother-child interaction training, which draws upon the principles of the Precede model, on the meta-emotional philosophy of mothers and their children's emotional-behavioral problems. This research project was designed as a semi-experimental study adopting a pre-test and post-test format with a control group. The participants in this study consisted of mothers of children with emotional-behavioral disorders, and the study sample was selected from a total population of 30 individuals. Fifteen participants were randomly assigned to the experimental group, while 15 others were assigned to the control group. For the experimental group, participants attended 7 sessions of mother-child interaction training based on the Precede model, while the control group received no intervention. Both groups were assessed

* Corresponding Author: a.ghamarani@edu.ui.ac.ir

How to Cite: Mohamadi, Z., Ghamarani, A. (2024). The Effectiveness of Mother-Child Interaction Training Based on the Precede Model on Mothers' Meta-Emotional Philosophy and Children's Emotional and Behavioral Problems, *Journal of Psychology of Exceptional Individuals*, 14(00), 99-137. DOI: 10.22054/jpe.2024.78739.2784

using the following research instruments: Evelyne Kehe's (2006) meta-emotional philosophy questionnaire and Achenbach's (1992) child behavior checklist-parent form, which were administered both prior to and following the intervention. Data analysis in the study was performed using two methods: univariate and multivariate (multivariate) ANCOVA tests executed in the SPSS software (version 26.00). The results revealed a significant difference in both variable values in the experimental and control groups, with a significance level of less than 0.05. The findings suggest that this intervention had a positive and significant impact in improving both meta-emotion philosophy ($F = 20.1, 0.68, P = 0.0001$) and emotional-behavioral problems ($F = 26.088, P = 0.0001$). These effects were significant at the $\alpha = 0.05$ significance level. The findings demonstrate that mother-child interaction training based on the Precede model was effective in significantly improving mothers' meta-emotional philosophies and reducing emotional-behavioral problems in adolescents aged 11-14 years. Considering the pivotal role of the mother's role in their children, it is recommended that providing educational interventions to mothers, to strengthen their relationship with their children, would be effective in reducing and managing children's emotional-behavioral problems.

Keywords: Mother-Child Interaction; Precede Model; Meta-Emotion Philosophy; Emotional Behavioral Problems.

Extended Abstract

١. Introduction

The presence of emotional and behavioral problems among children is a significant issue within the field of clinical psychology and the psychology of children with special needs. Notably, a considerable number of children in the pre-primary school age bracket are affected by such problems. The importance of this issue is further magnified due to the high number of students with mental health problems who are also grappling with emotional and behavioral challenges. According to Zupard et al. (٢٠٢٣), family factors are significant contributors to children's behavioral problems. Specifically, supportive maternal interactions are associated with positive social and emotional outcomes, while controlling interactions predict negative outcomes for children. Bell (٢٠٢٠) supports this notion, asserting that supportive maternal interactions can foster healthy socio-emotional development in children. Effectively, effective mother-child communication contributes to several beneficial outcomes for children, including improved social skills (Rezapour, Kohestani, & Erfan, ١٤٠١), enhanced self-regulation and emotional-social consequences (Bell, ٢٠٢٠), and ultimately, enhanced psychological and social abilities (Thompson, ٢٠٠٨).

Mother-child interaction constitutes an emotional and psychological bond between the two, and it hinges on the child's past experience of the dynamics of their relationship with the mother (Lindsey, ٢٠٢١). Research indicates that positive interactions between mothers and children help reduce instances of behavioral problems (Hashemi & eini, ١٤٠٠). Moreover, high-quality interactions exhibit an inverse correlation with both externalized and internalized behavioral issues (Dubois et al., ٢٠١٥). Overall, enhancing the quality of mother-child interaction emerges as a vital factor in minimizing or ameliorating the challenges associated with children experiencing emotional-behavioral issues. Conversely, the concept of meta-emotional philosophy is intricately linked to the relationship between mother and child. According to Nunes et al. (٢٠٢٢), strong meta-emotion is observed in mothers who foster positive relationships with their children, with a clear indication that children of mothers exhibiting high levels of meta emotion philosophy exhibit a secure attachment to their mothers (Chen et al., ٢٠١٢). In light of this

connection, enhancing the quality of mother-child interaction can effectively institutionalize meta-emotional strategies within the parent-child relationship. The notion of meta-emotion signifies second-order emotions—that is, emotions experienced in relation to one's own emotions or those of others (Miceli & Castelfranchi, 2019). Similarly, the meta-emotional philosophy of parents pertains to their emotional response to their child's emotions. Children struggling with emotional and behavioral disorders encounter numerous challenges related to emotion regulation and control of negative emotions (Najati-Far et al., 2019).

Studies conducted in recent years indicate that greater emotional development in mothers is associated with reduced levels of both internalized and externalized problems in children. Furthermore, research suggests that mothers' emotional dysfunction can serve as a predictor for increased instances of internalized and externalized issues (He, et al., 2020). Given the heightened prevalence of emotional and behavioral problems among these mothers, it is plausible that their meta-emotional philosophies are relatively weak. Consequently, it becomes imperative to implement a program that bolsters the meta-emotional philosophy in parents whose children are grappling with emotional and behavioral issues. A thorough review of the effectiveness of interventions based on mother-child interaction in children grappling with emotional-behavioral issues reveals that these difficulties tend to resurface following treatment (Levi et al., 2021) and can persist into adulthood (Fan et. al., 2024). Supporting this claim, research has found correlations between elevated levels of maltreatment in childhood and interpersonal issues in adulthood (Mayer et al., 2019). The research conducted by Arslan et al. (2020) established a correlation between the presence of externalized behavioral problems in children and the emergence of maladaptive behaviors during adulthood. Furthermore, it was observed that these problems can persist until adolescence and even extend into adulthood (Agnafors, 2021). This prolonged persistence of behavioral problems often proves challenging to treat effectively, thereby increasing the risk of developing mental health issues during adulthood.

In recent years, methods that aim to promote health-related desirable behaviors and have demonstrated lasting effects have become increasingly popular, with interventions rooted in the Precede

model being among them. The Precede model, developed by Green et al. in ۱۹۷۴, serves as an effective theoretical framework for identifying health and health education needs, comprising two components: educational diagnosis (precede) and ecological diagnosis (proceed). The Precede model's intervention focuses on altering the context of the family by strengthening positive factors, thereby reinforcing a healthy mother-child interaction as a social norm within this small society. Furthermore, by introducing and highlighting the support resources available to mothers, the intervention can have a more profound impact and leave a lasting impression on these parents. Based on the characteristics of the intervention rooted in the Precede model, which encompasses stages and components, it is anticipated that mothers of children with emotional-behavioral issues will achieve skills that are persistent and become an integrated part of their daily lives through this intervention. This transformation presents a significant challenge and appears unattainable for these mothers, as highlighted by Rubino et al. (۲۰۲۲).

Inspired by the aforementioned research findings, the researchers of this study devised an intervention based on the Precede model to achieve impactful and enduring outcomes in reducing the severity of emotional-behavioral problems. The meticulous research conducted by the research team in both local and international sources has highlighted a significant research gap concerning interventions grounded in the Precede model within the psychological field when compared to studies in the medical and health domains. In light of this gap, a notable absence of interventions targeting mother-child interaction, particularly for children grappling with emotional-behavioral challenges, becomes particularly manifest. The necessity to improve the quality of mother-child interaction in children grappling with emotional-behavioral challenges is unequivocally recognized, especially given the potential long-term impact of the asked model in cultivating positive interactions between mothers and their children. Consequently, the central focus of this research endeavor is to investigate the effectiveness of an educational intervention grounded in the Precede model on both mothers' meta-emotional philosophies and children's emotional-behavioral issues.

Research Questions

This study pursues the following research questions:

- Is mother-child interaction training based on the Precede model effective on the meta-emotional philosophy of mothers?
- Is the teaching of mother-child interaction based on the Precede model effective on children's emotional-behavioral problems?

۲. Literature Review

Recent studies indicate that positive mother-child interactions can reduce children's behavioral problems (Hashemi and eini, ۱۴۰۰). Consistent findings indicate that interventions grounded in the Precede model have demonstrated efficacy in addressing diverse objectives, including: (۱) enhancing psychological well-being in women (Meshki et al., ۲۰۲۲), (۲) fostering self-care practices among high blood pressure patients (a study by Abadi et al., ۲۰۱۹), (۳) fostering the mental health of middle-aged women (Shiani Jalili, ۲۰۱۴), and (۴) promoting healthy lifestyles for hypertensive patients (Hosseini et al., ۲۰۱۳). Research conducted both within and outside of Iran reveals a significant research gap concerning the employment of interventions based on the Precede model in the field of psychology compared to research conducted in the medicine and health domains. This research gap is particularly evident given the absence of any intervention focusing specifically on mother-child interaction with children experiencing emotional-behavioral difficulties.

۳. Methodology

This research project was conducted as a semi-experimental study, comprised of pre-test, post-test, and follow-up assessments. The study population included all mothers with children displaying external behavioral issues enrolled in regular schools in Isfahan during the academic year ۲۰۱۹-۲۰۲۰. Diagnosing children's behavioral problems utilized the Achenbach Behavior Problems Questionnaire. For the purpose of selecting the sample, a convenience and purposive sampling method was employed. Firstly, the mothers of students with identified emotional and behavioral difficulties were invited to participate in the research, from which a sample of ۳۰ individuals who met the inclusion criteria were chosen. Data collection commenced with the assessment of dependent variables in the pre-test phase.

Following this, an intervention based on the Precede model was executed in six, ۶۰-minute sessions (one session per week) for the experimental group. Subsequently, in the follow-up phase, after the intervention's conclusion, both the experimental and control groups were assessed on dependent variables. The difference between pre-test and follow-up scores for the experimental and control groups was then statistically analyzed to establish the effect of the independent variable.

۴. Results

The utilization of tables and figures in documents serves a principal purpose, which is to augment the readers' comprehension of the information contained within the document. It is both lucid and efficient to communicate information through tables and figures, as this approach enhances understanding. As a general rule, apply a border at the top and bottom of the table, beneath the column headings, above column spanners, and to segregate a row containing totals or other summary information from other rows in the table. Restrict the usage of borders or lines in a table, employing them only when necessary to enhance clarity. Avoid utilizing vertical borders to separate data, and refrain from incorporating borders around every cell in a table. Space between columns and rows, as well as precise alignment, enhances clarity in table elements. Also, add a single blank, double-spaced line between the table and any preceding text for enhanced visual presentation. Furthermore, ensure that the font size for table content is set to ۱۰ Times New Roman, and position tables and figures left-aligned.

Table ۱. Descriptive statistics of meta emotional philosophy and emotional behavioral problems

			experimental		control	
	tese	N	Mean	standard deviation	Mean	standard deviation
Sufficiency and competence	Pre test	۱۵	۲۳/۴۷	۹/۰۴	۲۵/۶۳	۷/۴۲
	Post test	۱۵	۳۵/۲۰	۷/۸۵	۲۶/۴۷	۷/۳۵
Emotional coaching	Pre test	۱۵	۴۵/۴۶	۱۳/۸۷	۴۸/۲۷	۱۳/۷۶

			experimental		control	
	tese	N	Mean	standard deviation	Mean	standard deviation
	Post test	۱۵	۶۵/۶۰	۱۴/۷۹	۴۸/۶۶	۱۴/۰۴
Meta emotional philsophy	Pre test	۱۵	۶۸/۹۳	۲۱/۷۹	۷۴/۲۰	۱۹/۳۴
	Post test	۱۵	۱۰۸	۲۱/۱۰	۷۵/۱۳	۱۹/۲۵
Internlaized problems	Pre test	۱۵	۲۷/۲۰	۱۳/۱۶	۳۷/۶۰	۱۳/۹۱
	Post test	۱۵	۲۰/۸۰	۱۰/۶۹	۳۸/۲۷	۱۴/۳۵
externlaized problems	Pre test	۱۵	۳۴/۸۷	۲۱/۵۲	۴۱/۰۶	۱۳/۵۵
	Post test	۱۵	۲۶/۴۰	۱۶/۳۸	۴۲/۵۳	۱۵/۰۴
Behavioral problems	Pre test	۱۵	۶۲/۰۶	۱۵/۸۵	۷۸/۶۶	۱۶/۰۶
	Post test	۱۵	۴۷/۲۰	۱۲/۶۰	۸۰/۸۰	۱۷/۴۲

Table ۲. results of univariate analysis of covariance mean post-test scores on meta-emotional philsophy and behavioral problems

	Stage		Sum of square	df	Mean of square	F	Sig	Effect size	Test power
Meta emotional philsophy	Post test	Pre test	۱۰۰۳/۰۹۹	۱	۱۰۰۳/۰۹۹	۳۰۶/۵۶۶	۰/۰۰۰۱	۰/۹۱۹	۱/۰۰۰
		Group	۶۹۰۵/۸۲۴	۱	۶۹۰۵/۸۲۴	۲۰۱/۵۶۸	۰/۰۰۰۱	۰/۸۸۲	۱/۰۰۰
		Error	۹۲۵/۰۳۴	۲۷	۳۴/۲۶۱				
		Total	۲۴۸۵۱۳/۰۰۰	۳۰					
Behavioral problem	Pott test	Pre test	۴۷۴۷/۸۲۰	۱	۴۷۴۷/۸۲۰	۷۴/۲۲۹	۰/۰۰۰۱	۰/۷۳۳	۱/۰۰۰
		Group	۲۳۴۰/۲۶۵	۱	۲۳۴۰/۲۶۵	۳۶/۵۸۸	۰/۰۰۰۱	۰/۵۷۵	۱/۰۰۰
		Error	۱۷۲۶/۹۸۰	۲۷					
		Total	۱۳۷۸۲۲/۰۰۰	۳۰					

• Discussion

In line with previous research findings showing a significant relationship between parenting styles and meta-emotional philsophy (Basaknejad, Younesi, & Janadele, ۲۰۱۸), as well as the inclusion of parenting style education within the Precede model-based intervention, these findings were anticipated. Additionally, during the

training sessions based on the Precede model, the concept of "mindful parenting" was introduced to the mothers. Given the proven effectiveness of mindful parenting in improving "mothers' emotion regulation" (Badiei et al., ۲۰۲۰), it is logical that mothers, upon completing the training, would have improved their capability to appropriately manage their children's emotions. Studies indicate that children with emotional and behavioral issues struggle with recognizing their inner feelings, as well as understanding their emotional experiences (Persan & Jandari, ۲۰۱۸). Moreover, addressing these challenges relies heavily on enhancing mothers' meta-emotional philosophy, which subsequently strengthens their emotion regulation skills. Research has demonstrated the effectiveness of this method in improving externalized behavioral issues among kids (Nejatifar, Abedi & Ghamrani, ۲۰۱۹).

۶. Conclusion

The research findings indicate that mother-child interaction training grounded in the Precede model significantly elevates mothers' meta-emotional philosophy and concurrently reduces their children's emotional and behavioral issues.

Acknowledgments

We express our profound gratitude to all the mothers who actively participated in our intervention sessions. We also extend our sincere appreciation to all individuals who contributed to the successful completion of this research venture.

اثربخشی آموزش تعامل مادر- کودک بر اساس الگوی پرسید بر فلسفه فراهیجانی مادران و مشکلات هیجانی رفتاری فرزندان

دانشجوی دکتری رشته روانشناسی کودکان با نیازهای خاص، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

zhera.mohammadi@id

دانشیار گروه روانشناسی کودکان با نیازهای خاص، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

* amirghamrani@id

چکیده

با توجه به افزایش شیوع اختلالات هیجانی- رفتاری در فرزندان و چالش‌هایی که این فرزندان و خانواده‌های آنان را درگیر می‌کند، بالا بردن سطح کیفیت تعاملات خانوادگی مخصوصاً تعامل مادران با فرزندان، اهمیت پیدا می‌کند. هدف پژوهش حاضر، بررسی اثربخشی آموزش تعامل مادر- کودک بر اساس الگوی پرسید، بر فلسفه فراهیجانی مادران و مشکلات هیجانی- رفتاری در فرزندان بود. این پژوهش، یک پژوهش نیمه آزمایشی، از نوع پیش‌آزمون پس‌آزمون با گروه کنترل بود. جامعه آماری، مادران فرزندان دارای اختلالات هیجانی رفتاری در شهر اصفهان در سال ۱۴۰۱ بودند که ۳۰ نفر از این جامعه به‌عنوان نمونه انتخاب شده و ۱۵ نفر به‌صورت تصادفی در گروه آزمایش و ۱۵ نفر نیز به‌تصادف در گروه کنترل گمارش شدند. مادران گروه آزمایش، در ۶ جلسه ۶۰ دقیقه‌ای آموزش تعامل مادر- کودک بر اساس الگوی پرسید، شرکت کردند و گروه کنترل هیچ‌گونه مداخله‌ای دریافت نکردند. هر دو گروه، ابزارهای پژوهش شامل: پرسشنامه فلسفه فراهیجانی ایولینی کو (۲۰۰۶) و سیاهه اختلالات رفتاری آخنیخ (۲۰۰۱) را قبل و بعد از مداخله تکمیل کردند. داده‌ها با آزمون تحلیل کوواریانس با استفاده از آخرین نسخه نرم‌افزار SPSS (۲۰۰۷) تحلیل شدند. یافته‌ها نشان داد، مقادیر هر دو متغیر در گروه کنترل و آزمایش در مرحله پس‌آزمون دارای تفاوت معنادار بودند (سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵)؛ بنابراین این مداخله بر فلسفه فراهیجانی ($F=201/568$ و $P=0/001$) و مشکلات هیجانی و رفتاری ($F=36/588$ و $P=0/001$)، تأثیر

مقاله حاضر برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته روانشناسی کودکان با نیازهای خاص دانشگاه اصفهان است.

* نویسنده مسئول a.ghamarani@edu.ui.ac.ir

اثربخشی آموزش تعامل مادر-کودک بر اساس الگوی پرسید...؛ محمدی و قمرانی | ۱۰۹

مثبت و معناداری در سطح $\alpha=0/05$ داشت. لذا تعامل مادر-کودک بر اساس الگوی پرسید، در بهبود فلسفه فراهیجانی مادران و کاهش مشکلات هیجانی-رفتاری در نوجوانان ۱۱-۱۴ سال مؤثر است. با توجه به اهمیت عملکرد مادر در ارتباط با فرزندان، ارائه آموزش به مادران در جهت تقویت ارتباط با فرزند، در کاهش و کنترل مشکلات هیجانی و رفتاری فرزندان، می‌تواند مؤثر واقع شود.

کلیدواژه‌ها: الگوی پرسید، تعامل مادر-کودک، فلسفه فراهیجانی مادر، مشکلات هیجانی و رفتاری.

مقدمه

تعامل مادر-کودک^۱ به چگونگی روابط هیجانی و روان‌شناختی مادر و کودک با یکدیگر اطلاق می‌شود و بر اساس تجارب گذشته کودک از ارتباط مادر شکل می‌گیرد (لیندزی^۲، ۲۰۲۱). زوپارد^۳ و همکاران (۲۰۲۳) عوامل خانوادگی را به‌عنوان یک عامل تأثیرگذار در مشکلات رفتاری^۴ کودکان معرفی می‌کنند. در این راستا تعاملات مادرانه حمایت‌کننده، به پیامدهای اجتماعی و هیجانی مثبت منجر خواهد شد درحالی‌که تعاملات کنترل‌کننده، پیش‌بینی‌کننده پیامدهای منفی برای کودکان خواهد بود (بل^۵، ۲۰۲۰). این ارتباط دوسویه، به ارتقای مهارت‌های اجتماعی کودک (رضا پور، کوهستانی و عرفان، ۱۴۰۱)، خودتنظیمی و پیامدهای هیجانی و اجتماعی کودک (بل، ۲۰۲۰) و در نتیجه‌ی آن به رشد توانایی ذهنی و اجتماعی او کمک می‌کند (تامپسون^۶، ۲۰۰۸)؛ بنابراین تعامل مثبت میان مادران و فرزندان، مشکلات رفتاری کودکان را کاهش می‌دهد (هاشمی و عینی، ۱۴۰۰). به‌طوری‌که تعاملات با کیفیت بالاتر با مشکلات رفتاری برونی شده^۷ و درونی شده^۸ کمتر مرتبط است (دابیس کامتیوس^۹ و همکاران، ۲۰۱۵). در مجموع طیف وسیعی از تحقیقات به رابطه بین تعامل مادر-کودک و مشکلات رفتاری در کودکان اشاره کرده‌اند که از آن جمله می‌توان به پژوهش آلن^{۱۰} و همکاران (۲۰۲۳)، گاترسویک^{۱۱} و همکاران (۲۰۲۳)، کیمونیس^{۱۲}

۱. Mother-child interaction

۲. Lindsey, E. W.

۳. Zuppardo, L., Serrano, F., Pirrone, C., & Rodriguez-Fuentes, A.

۴. Behavioral problems

۵. Bell, M. A.

۶. Thompson, R. A.

۷. Externalizing Behavioral Problems

۸. Internalizing Behavioral Problems

۹. Dubois-Comtois, K., Bernier, A., Tarabulsy, G. M., Cyr, C., St-Laurent, D., Lanctôt, A. S., et al.

۱۰. Allen, K., Harrington, J., Quetsch, L. B., Masse, J., Cooke, C., & Paulson, J. F.

۱۱. Gutterswijk, R. V., Kuiper, C. H., van der Horst, F. C., Jongerling, J., Harder, A. T., & Prinzie, P.

۱۲. Kimonis, E. R., Fleming, G., Briggs, N., Brouwer-French, L., Frick, P. J., Hawes, D. J., et al.

و همکاران (۲۰۱۹)، ویلارد^۱ و همکاران (۲۰۱۹)، اولادیان^۲ (۲۰۲۳)، نوروزی، روشن و فراهانی (۱۴۰۰)، ترک لادانی و آقابابایی (۱۴۰۱) اشاره کرد. مطالعات نشان داده‌اند مداخله مبتنی بر تعامل مادر با کودک، حتی در نوپایان، به کاهش مشکلات رفتاری می‌انجامد (کالهورف و همکاران^۳، ۲۰۲۰). ارتقای کیفیت تعامل مادر-کودک یکی از مهم‌ترین مواردی که می‌تواند در کاهش یا افزایش مشکلات فرزندان دارای مشکلات هیجانی رفتاری مؤثر باشد.

اهمیت این موضوع با توجه به این واقعیت که شمار زیادی از دانش‌آموزانی که دارای اختلال هستند، دانش‌آموزان با مشکلات هیجانی رفتاری^۴ هستند، (گوتفراید و انصاری^۵، ۲۰۱۹) بیش‌ازپیش مشخص می‌شود. به گونه‌ای که بسیاری از کودکان، در ابتدای کودکی و سال‌های پیش از ورود به دبستان به این مشکلات مبتلا می‌شوند. گوپتا، مونگیا و گارگ^۶ (۲۰۱۷)، شیوع این اختلالات را در دوران مدرسه، ۲۲.۷ درصد گزارش کرده‌اند. با توجه به دیدگاه ابعادی، این مشکلات به دو دسته‌ی مشکلات بیرونی شده و درونی شده تقسیم می‌شوند. پژوهش آخنباخ و رسکورلا^۷ (۲۰۰۱) که از مهم‌ترین پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه مشکلات هیجانی رفتاری کودکان است، این دیدگاه را تأیید می‌کند. مشکلات درونی شده، غالباً مشکلاتی چون انواع افسردگی، اضطراب، انزوا و دیگر مشکلات درون فردی را شامل می‌شوند و مشکلات بیرونی شده که در مقابل مشکلات درونی شده قرار می‌گیرند (گلپایگانی و همکاران، ۱۳۹۷)، مشکلاتی از جمله رفتارهای ناسازگارانه در تعامل با دیگران مثل اختلالاتی چون اختلال نقص توجه بیش‌فعالی، سلوک و اختلال نافرمانی مقابله‌ای را شامل می‌شوند که بیشتر متوجه بیرون از فرد

---

۱. Willard, A. K., Busch, J. T., Cullum, K. A., Letourneau, S. M., Sobel, D. M., Callanan, M., et al.

۲. Oladian

۳. Kohlhoff, J., Morgan, S., Briggs, N., Egan, R., & Niec, L.

۴. Behavioral and Emotional problems

۵. Gottfried, M. A., & Ansari, A.

۶. Gupta AK, Mongia M, Garg AK.

۷. Achenbach, T. M., & Rescorla, L.

هستند (اولادیان، ۲۰۲۳)؛ یعنی در مشکلات رفتاری برونی شده، معمولاً آزارها از سوی کودک، متوجه دیگران (والدین و همسالان) خواهد بود درحالی‌که مشکلات درونی شده، بیشتر باعث آسیب دیدن هیجان‌ها و عواطف خود کودک می‌شود؛ زیرا افراد مبتلا به مشکلات درونی شده در رفتارها و هیجان‌های خود، از کنترل و بازداری هیجانی و رفتاری بسیاری استفاده می‌کنند. درحالی‌که افراد دارای مشکلات برونی شده، در مهار رفتارها و هیجان‌ها، ضعیف‌تر عمل می‌کنند (باگنر و همکاران^۱، ۲۰۱۰). این مشکلات، غالباً به‌راحتی درمان نمی‌شوند و احتمال بروز بیماری‌های روانی را در بزرگ‌سالی افزایش می‌دهند. سطوح بالای بدر رفتاری در کودکی، با وجود مشکلات بین فردی در بزرگ‌سالی مرتبط است (مایر^۲ و همکاران، ۲۰۱۹). همچنین آرسلان^۳ و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهشی نشان دادند وجود مشکلات رفتاری بیرونی شده در دوره کودکی، احتمال بروز رفتارهای ناسازگارانه را در بزرگ‌سالی افزایش می‌دهد. چه‌بسا در برخی موارد، این مشکلات تا سن نوجوانی و حتی بزرگ‌سالی نیز باقی می‌مانند (هالند، مالمبرگ و پیکوک^۴، ۲۰۰۲). با توجه به شیوع و مشکل‌ساز بودن این مشکلات و اینکه وجود این اختلالات در دوره کودکی باعث بروز اختلالاتی در دوره بزرگ‌سالی می‌شود (حیدری و همکاران، ۱۳۸۵)، بررسی مشکلات مختلف این کودکان و همچنین ارائه راه‌حل‌هایی به والدین در جهت کنترل و کاهش مشکلات این کودکان، ضروری است.

از سوی دیگر، در سال‌های اخیر، متغیر جدیدی با عنوان فلسفه فراهیجانی^۵ مادران، در ارتباط با فرزندان دارای مشکلات رفتاری مطرح شده است. کودکان دارای مشکلات رفتاری، با چالش‌های هیجانی زیادی، چون اضطراب، خشم و غم دست‌وپنجه نرم می‌کنند، درحالی‌که در تنظیم هیجان‌ها و کنترل هیجان‌های منفی، با مشکل مواجه هستند (نجاتی فر،

۱. Bagner, D. M., Sheinkopf, S. J., Vohr, B. R., & Lester, B. M

۲. Maier, A., Gieling, C., Heinen-Ludwig, L., Stefan, V., Schultz, J., Güntürkün, O., et al.

۳. Arslan, İ. B., Lucassen, N., Van Lier, P. A., De Haan, A. D., & Prinzie, P.

۴. Holland, M. L., Malmberg, J., & Peacock, G. G.

۵. Meta- emotion Philosophy

عابدی و قمرانی، ۱۳۹۹). منظور از فراهیجان، هیجانان درجه دو، یعنی هیجانی است که نسبت به هیجان خود یا دیگری داریم (میکلی و کاستل فرانچی^۱، ۲۰۱۹). فلسفه فراهیجانی والدین نیز، به معنای واکنش هیجانی والدین نسبت به هیجان‌های فرزندشان می‌باشد. گاتمن^۲ و همکاران (۱۹۹۶)، ۵ مؤلفه برای فلسفه فراهیجانی مادران معرفی کرده‌اند که این ۵ مؤلفه شامل: ۱. آگاهی از احساسات خود و کودک، ۲. استفاده از هیجان‌های منفی به‌عنوان فرصتی برای ایجاد صمیمیت با فرزندان، ۳. پذیرش همه هیجان‌ها اعم از مثبت و منفی، ۴. کمک به کودک در نام‌گذاری هیجان‌ها و ۵. کمک به کودک در حل مسئله می‌باشد. باتوجه به این مؤلفه‌ها، ادراک و نگرش صحیح مادران به واکنش‌های هیجانی فرزندانشان، نیازمند رشدیافتگی هیجانی و کارآمدی هیجانی در مادران است. در تحقیقات سال‌های اخیر مشخص شده است که رشد یافتگی هیجانی بیشتر در مادر، مشکلات درونی شده و برونی شده کمتر در فرزندان را به دنبال دارد و ناکارآمدی هیجانی مادران نیز، پیش‌بینی‌کننده‌ی مشکلات برونی شده و درونی شده بیشتر خواهد بود. (هه^۳ و همکاران، ۲۰۲۰). با توجه به گسترده‌گی مشکلات هیجانی و رفتاری در مادران این فرزندان، به نظر می‌رسد این مادران از فلسفه فراهیجانی ضعیفی برخوردار باشند. لذا لزوم اجرای برنامه‌ای که فلسفه فراهیجانی را در مادران کودکان دارای مشکلات هیجانی و رفتاری تقویت کند، احساس می‌شود.

اخیراً روش‌های مختلفی در درمان مشکلات هیجانی رفتاری کودکان با تأکید بر ارتقای کیفیت تعامل مادر کودک طراحی شده است که از آن جمله می‌توان به درمان فراتشخیصی (مهردادفر و قاسم‌زاده^۴، ۲۰۲۳)، درمان دلبستگی والد-کودک (فریرا^۵ و همکاران، ۲۰۲۴)، مداخله سلامت روان از راه دور (پسکین^۶ و همکاران، ۲۰۲۳)، مداخله

۱. Miceli, M., & Castelfranchi, C.

۲. Gottman, J. M., Katz, L. F., & Hooven, C.

۳. HE Xiaoli, YUAN Xiaolong, HU Ming, ZHOU Lichen.

۴. Mehrdadfar, M and Ghasemzadeh, S.

۵. Ferreira, T., Matias, M., Carvalho, H., & Matos, P. M.

۶. Peskin, A., Barth, A., Rothenberg, W. A., Turzi, A., Formoso, D., Garcia, D., & Jent, J.

مبتنی بر سرریز شدگی خانوادگی (ترکاشوند و قمرانی، ۱۴۰۲)، والدگری مبتنی بر مهارت‌های سازمان‌دهی (شمسی و قمرانی، ۱۳۹۹)، آموزش والدینی بارکلی (یغمایی، مختارپور و قمرانی، ۱۳۹۸)، بازی مشترک والد و کودک (ذوالفقاری، شاکری نسب، ۱۴۰۲)، فرزندپروری مثبت (باقری، سجادیان، قمرانی، ۱۳۹۸؛ تلک‌آبادی، نیک‌خو و دستجردی، ۱۴۰۱)، برنامه مهارت‌های تحمل پریشانی (حاجی بابایی و همکاران، ۱۴۰۱)، روش والدگری خردمندانه بر اساس آموزه‌های امام علی (مقدم و قمرانی، ۱۴۰۰)، مداخله والدمحور مبتنی بر فلسفه فراهیجانی گاتمن (نجاتی فر، عابدی، قمرانی، ۱۳۹۹)، اشاره کرد. در سال‌های اخیر از الگوی پرسید-پرسید^۱ در جهت ارتقای رفتارهای مطلوب مرتبط با سلامت استفاده شده است. الگوی پرسید، یک الگوی نظری مؤثر جهت شناسایی نیازها در آموزش بهداشت و سلامت است که توسط گرین و همکاران در سال ۱۹۷۴ تدوین شده است و می‌تواند به سیاستمداران، طراحان برنامه‌های سلامت و دیگر ارزیابان، جهت تدوین برنامه‌های ارتقا سلامت کمک کند (گرین و همکاران، ۱۹۷۴ به نقل از محمدی و همکاران، ۱۴۰۲). الگوی پرسید، یکی از معروف‌ترین الگوهای برنامه‌ریزی در زمینه آموزش و ارتقای رفتار مطلوب به حساب می‌آید که شامل دو قسمت تشخیص آموزشی (precede) و تشخیص اکولوژیکی (proceed) است. این مدل در بخش تشخیص آموزشی به شناخت مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده‌ی رفتار مطلوب موردنظر می‌پردازد. این مؤلفه‌ها شامل سازه‌های: مستعد کننده^۲، تقویت کننده^۳ و قادر کننده^۴ می‌باشد. عوامل مستعد کننده، شامل: دانش، نگرش‌ها، باورها، اولویت‌های شخصی، توانایی‌های موجود و خودکارآمدی در جهت رفتار مطلوب است. عوامل تقویت کننده، شامل عواملی هستند که رفتار مطلوب را تقویت می‌کنند یا پاداش می‌دهند. مثل حمایت اجتماعی، جوایز اقتصادی و تغییر هنجارهای اجتماعی. عوامل قادر کننده نیز شامل مهارت‌ها یا عوامل فیزیکی مثل دسترس پذیری و در دسترس بودن امکانات و منابع، یا خدماتی که انگیزه‌ی تغییر رفتار را

۱. Precede- Proceed model

۲. Predisposing factor

۳. Reinforcing factors

۴. Enabling factors

اثربخشی آموزش تعامل مادر-کودک بر اساس الگوی پرسید...؛ محمدی و قمرانی | ۱۱۵

فراهم می‌کنند. همچنین بخش تشخیص اکولوژیکی نیز دربرگیرنده عوامل سیاست‌گذاری، نظارتی و سازمانی در توسعه آموزشی و محیطی است. (محمدی، ۱۴۰۲). بخش تشخیص اکولوژیکی بیشتر مورد استفاده سازمان‌ها و نهادهای متولی است و کمتر در بعد فردی کاربرد دارد. پرسید بر اساس این اصل طراحی شده است که قبل از اینکه مداخله درمانی برای یک مشکل به کار گرفته شود، «تشخیص آموزشی» آن مشکل، به‌عنوان یک گام مقدم بر درمان، ضروری است (گلنز و ریمر^۱، ۲۰۰۵). ازاین‌رو در پژوهش حاضر بخش تشخیص آموزشی مدل پرسید برای تعامل مادر-کودک استفاده شد.

بررسی تحقیقات انجام‌شده پیرامون کاربرد الگوی پرسید، مؤید آن است که تاکنون مداخلات مبتنی بر الگوی پرسید، برای مقاصد پژوهشی متعدد از جمله: ارتقای رفتارهای پیشگیری‌کننده از اختلالات اسکلتی-عضلانی (مشکی و همکاران، ۱۴۰۰)، رفتارهای خود مراقبتی در بیماران مبتلا به پرفشاری خون (عابدی و همکاران، ۱۳۹۹)، رفتار تغذیه‌ای رابطان بهداشتی (مهرابیان و همکاران، ۱۳۹۷)، فعالیت جسمانی زنان (امدادی و همکاران، ۱۳۹۶)، مصرف میوه و سبزیجات (خانی و همکاران، ۱۳۹۵)، آگاهی، نگرش و رفتار تغذیه‌ای مرتبط با فقر آهن (فتحی زاده و همکاران، ۱۳۹۵) و سبک زندگی بیماران مبتلا به پرفشاری خون (حسینی و همکاران، ۱۳۹۳) مورد استفاده قرار گرفته است. در سال‌های اخیر، پژوهشگران به کاربرد الگوی پرسید در حوزه تغییر رفتار علاقه‌مند شده‌اند. بر این اساس در پژوهش حاضر، رویکرد جدیدی با عنوان کاربرد الگوی پرسید در ارتقای کیفیت تعامل مادر-کودک طراحی شده است. نویسندگان پژوهش حاضر با ارزیابی انتقادی پژوهش‌های انجام‌شده بر اساس الگوی پرسید، فرض نمودند که با توجه به ویژگی‌های کودکان دارای مشکلات هیجانی رفتاری و همچنین تأثیرات متقابل این مشکلات و تعامل مادر-کودک، به‌کارگیری الگوی پرسید می‌تواند در کاهش مشکلات هیجانی رفتاری فرزندان مؤثر باشد. این فرضیه به‌زعم نویسندگان، برای اولین بار در حوزه روانشناسی کودکان با نیازهای خاص بررسی می‌شود. لذا هدف اصلی این پژوهش بررسی

---

۱. Glanz, K. and Rimer, B.

اثربخشی مداخله آموزشی تعامل مادر-کودک بر اساس الگوی پرسید بر فلسفه فراهیجانی مادران و مشکلات هیجانی رفتاری فرزندان می‌باشد.

روش

یکی از بخش‌های مهم مقاله اطلاعاتی است که در روش مطالعه بیان می‌شود. در کل روش شامل اطلاعاتی روشن درباره چگونگی فرایند پژوهش، جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری، ملاک‌های ورود و خروج شرکت‌کنندگان (در صورت لزوم)، برآورد اندازه نمونه‌ها، مراحل مداخله (در صورت لزوم)، ملاحظات اخلاقی، نحوه مدیریت داده‌ها، روش تحلیل داده‌ها و نرم‌افزارهای کامپیوتری، ابزارهای گردآوری داده‌ها (به تفکیک همراه با ویژگی‌های روان‌سنجی، روش نمره‌گذاری و ...).

این پژوهش، یک پژوهش کاربردی و از نظر روش آماری، یک پژوهش کمی از نوع نیمه تجربی با طرح پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه کنترل می‌باشد. جامعه آماری پژوهش و مادران فرزندان دارای اختلالات هیجانی و رفتاری در سال ۱۴۰۱ در شهر اصفهان بودند. نمونه‌گیری، به صورت در دسترس انجام شد و از طریق یک مرکز مشاوره در اصفهان با دانش‌آموزان در رده سنی ۱۱-۱۴ سال که بر اساس مصاحبه روان‌پزشکی به جهت مشکلات هیجانی-رفتاری به این مرکز مراجعه کرده بودند و ملاک‌های ورود به پژوهش را داشتند، ارتباط برقرار شد. ۳۰ نفر از دانش‌آموزانی که نمره آن‌ها در پرسشنامه مشکلات رفتاری آخنباخ، یک انحراف معیار، بالاتر از میانگین بود و تمایل به همکاری داشتند با مادرانشان، به صورت تصادفی در دو گروه کنترل و آزمایش گمارش شدند و مادران گروه آزمایش، آموزش تعامل مادر-کودک بر اساس الگوی پرسید را دریافت کردند. ملاک‌های ورود به پژوهش شامل ۱. داشتن فرزند ۱۱ تا ۱۴ سال، ۲. سطح تحصیلات حداقل دبیرستان در مادران، ۳. محدوده سنی ۳۰ تا ۵۰ سال، ۴. امضای رضایت‌نامه کتبی توسط مادر برای فرزندان، برای شرکت در پژوهش و ۵. تک والد نبودن خانواده (به دلیل طلاق یا فوت همسر) بود. همچنین ملاک‌های خروج شامل ۱. عدم حضور مستمر در طرح پژوهش (غیبت بیش از دو جلسه)، ۲. بهره‌گیری از خدمات روان‌شناختی به‌طور هم‌زمان،

اثربخشی آموزش تعامل مادر-کودک بر اساس الگوی پرسید...؛ محمدی و قمرانی | ۱۱۷

۳. دریافت تشخیص روان‌پزشکی دیگر، طی سه سال گذشته بود. ابزارهای پژوهش شامل پرسشنامه فلسفه فراهیجانی ایولینی کو^۱ (۲۰۰۶) و سیاهه اختلالات رفتاری آخنباخ (ASEBA) بود.

مقیاس دیدگاه فراهیجانی والدین ایولینی کو (۲۰۰۶): برای اندازه‌گیری دیدگاه فراهیجانی والدین از فرم کوتاه مقیاس دیدگاه فراهیجانی والدین که در سال ۲۰۰۶ توسط ایولینی کو تهیه شده است، استفاده شد. در این پرسشنامه از والدین خواسته می‌شود که افکار و احساسات خود را در مورد هیجانات خشم، غمگینی و اضطراب خود و فرزندانشان بیان نمایند. نسخه اولیه این پرسشنامه شامل ۳۰ سؤال بوده است، اما پس از ترجمه و محاسبه ویژگی‌های روان‌سنجی از جمله روایی و پایایی پرسشنامه در ایران در سال ۱۳۸۹ توسط پارسایی و فولادچنگک، سه مورد از سؤالات حذف گردیده و مجموع سؤالات به ۲۷ مورد تقلیل یافته است. ایولینی کو (۲۰۰۶) روایی پرسشنامه را از طریق تحلیل عوامل مورد بررسی قرار داد. در پژوهش وی نتایج تحلیل عاملی با استفاده از چرخش متعامد منجر به استخراج دو عامل «عقاید مربوط به هدایت‌گری» و «عقاید مربوط به کفایت و شایستگی» شده است. در پژوهش پارسایی (۱۳۸۹) نیز روایی این پرسشنامه از طریق تحلیل عاملی با استفاده از روش مؤلفه‌های اصلی و با چرخش واریماکس بررسی شد. ایولینی کو پایایی پرسشنامه را با استفاده از آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس هدایت‌گری ۰/۹۸، برای خرده مقیاس کفایت و شایستگی ۰/۸۵ و برای کل مقیاس ۰/۷۹ گزارش داد. پژوهش پارسایی (۱۳۸۹) نیز نتایج ضریب آلفای کرونباخ را برای خرده مقیاس عقاید مربوط به هدایت‌گری ۰/۸۹، برای خرده مقیاس عقاید مربوط به پذیرش و شایستگی ۰/۸۱ و برای کل مقیاس ۰/۸۸ گزارش کرده است. در پژوهش حاضر نیز، مقدار ضریب آلفای کرونباخ، ۰/۸۳ محاسبه شد.

سیاهه مشکلات رفتاری آخنباخ: سیاهه مشکلات رفتاری کودک از مجموعه فرم‌های موازی آخنباخ ASEBA است که توسط آخنباخ و رسکورلا (۲۰۰۱) تهیه شده است. این

---

۱. Evelyn kehe

پرسشنامه ۱۸ اختلال هیجانی- رفتاری شانل افسردگی و اضطراب، افسردگی و گوشه‌گیری، شکایات جسمانی، مشکلات اجتماعی، مشکلات توجه، قانون‌شکنی و پرخاشگری و همچنین توانمندی‌ها و شایستگی‌های تحصیلی و اجتماعی کودکان ۶-۱۸ سال را از دیدگاه والدین موردسنجش قرار می‌دهد و نوعاً در ۲۰ الی ۲۵ دقیقه تکمیل می‌شود. این ابزار برای اولین بار در ایران توسط تهرانی دوست و همکاران (۱۳۸۱) ترجمه و هنجاریابی شده است. به‌طور کلی در تحقیق مینایی (۱۳۸۵) این نتیجه حاصل شده است که این پرسشنامه از اعتبار و روایی مطلوب و بالایی برخوردار است و با اطمینان می‌توان از آن برای سنجش اختلالات عاطفی- رفتاری کودکان و نوجوانان ۶-۱۸ ساله استفاده کرد. یزدخواستی و عریضی (۱۳۹۰) برای دانش‌آموزان اصفهانی ضریب اعتبار آلفای کرونباخ این پرسشنامه را در سه فرم والدین، معلم و کودک به ترتیب ۰/۹۰، ۰/۹۳ و ۰/۸۲ به دست آوردند. همچنین در پژوهش حاضر، ضریب آلفای کرونباخ برای این پرسشنامه، ۰/۹۰ برآورد شد.

روش اجرا

ابتدا پیش‌آزمون‌های اولیه با استفاده از پرسشنامه‌های: فلسفه فراهیجانی ایولینی کو و سیاهه رفتاری آخنباخ برای هر دو گروه آزمایش و کنترل اجرا شد. سپس جلسات آموزش تعامل مادر-کودک مبتنی بر الگوی پرسید به تعداد ۶ جلسه، هر هفته یک‌بار و به مدت ۶۰ دقیقه بر روی گروه آزمایش اجرا گردید. محتوای جلسات آموزش تعامل مادر-کودک بر اساس الگوی پرسید، در پژوهشی مجزا با استفاده از رویکرد تحلیل مضمون و ارزیابی مبانی نظری الگوی پرسید-پرسید با تأکید بر سه مؤلفه: عوامل مستعدکننده، عوامل تقویت‌کننده و عوامل قادرکننده، طراحی و اعتباریابی گردید (محمدی و قمرانی، زیر چاپ). محتوای جلسات آموزش تعامل مادر-کودک بر اساس الگوی پرسید در جدول ۱ نشان داده شده است. در هر جلسه، به عوامل تشکیل‌دهنده الگوی پرسید، پرداخته شد، تمریناتی جهت منزل به مادران داده شد و هر جلسه به سؤالات مادران پاسخ داده شد. ضمناً در پایان هر جلسه، جزوهای از خلاصه مباحث مطرح‌شده در جلسه، به مادران ارائه شد که

جهت مرور مطالب و انجام تمرینات یاری‌دهنده مادران باشد. پس از اتمام جلسات آموزش، از هر دو گروه کنترل و آزمایش، پس‌آزمون گرفته شد. در نهایت، داده‌های به‌دست‌آمده از پرسشنامه در مرحله‌ی پیش‌آزمون و پس‌آزمون با استفاده از نسخه ۲۶ نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل شد.

به‌منظور تدوین بسته آموزشی، مؤلفه‌های الگوی پرسید، برای تعامل مادر-کودک، به این صورت مشخص شد: ۱- عوامل مستعدکننده تعامل مادر-کودک برای مادران شامل: آشنایی با سبک‌های فرزندپروری چهارگانه، والدگری ذهن آگاهانه، والدگری بر اساس ذهن مبتدی، والدگری بر اساس ذهنی‌سازی و والدگری بر اساس دلبستگی ایمن می‌باشد، ۲- عوامل تقویت‌کننده تعامل مادر-کودک، شامل آموزش این مهارت‌های والدگری به همسران، دوستان نزدیک و آشنایان می‌باشد، چراکه معرفی این مهارت‌ها به همسر و دوستان، مادران را در جهت دریافت حمایت اجتماعی و همچنین تغییر هنجارهای اجتماعی در جهت نوع تعامل با فرزندان یاری می‌کند. ۳- عوامل قادرکننده نیز شامل معرفی کتاب‌ها، سایت، کانال‌ها و صفحات اینترنتی مرتبط با سبک‌های فرزندپروری چهارگانه، ذهن آگاهی در والدگری، والدگری بر اساس ذهنی‌سازی و دلبستگی ایمن در فرزندپروری بود که می‌توانند در ارتقای کیفیت تعامل مادر-کودک تأثیرگذار باشند. خلاصه جلسات مداخله، در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. خلاصه جلسات مداخله تعامل مادر-کودک بر اساس الگوی پرسید (محمدی و قمرانی،

زیر چاپ)

جلسه	هدف	سازه الگوی پرسید	محتوا
۱	اصلاح سبک فرزندپروری		آشنایی با اعضا و معارفه اعضا به یکدیگر بیان هدف کلی پرسش در خصوص اهداف شرکت در جلسه
		مستعدکننده	تعریف تربیت و معرفی سبک‌های فرزندپروری تمرین منزل جهت شناخت و اصلاح سبک فرزندپروری خود
		تقویت‌کننده	آموزش سبک فرزندپروری مقتدرانه به دوستان و آشنایان

جلسه	هدف	سازه الگوی پرسید	محتوا
		قادر کننده	معرفی پیج و سایت اینترنتی پیرامون موضوع فرزندپروری معرفی کتاب تکنیک‌های فرزندپروری نوشته سعید جهانشاهی فرد ارائه خلاصه نکات مهم و کاربردی تربیتی کتاب در قالب نوشته و کلیپ
۲	فرزندپروری ذهن آگاهانه	مستعد کننده	تعریف ذهن آگاهی و آموزش چگونگی به کارگیری ذهن آگاهی در فرزندپروری
		تقویت کننده	آموزش تمرینات ذهن آگاهی به همسران و دوستان، جهت مدیریت موقعیت‌های استرس‌زا
		قادر کننده	معرفی کتاب مرتبط با ذهن آگاهی در فرزندپروری: کتاب لذت فرزندپروری نوشته آمی مور و لیزا کوین ترجمه دکتر احمد عابدی و همکاران ارائه خلاصه‌ای از محتوای کتاب، در قالب بروشور
۳	مدیریت موقعیت‌های استرس‌زا در فرزندپروری	مستعد کننده	تمرین ABC برای کنترل افکار
		تقویت کننده	گفتگو با دوستان پیرامون موقعیت‌های استرس‌زا در فرزندپروری
		قادر کننده	معرفی صفحات اینترنتی مرتبط با ذهن آگاهی در فرزندپروری معرفی کتاب والدگری ذهن آگاهانه تألیف سوزان باگلز و کاتلین رستیفو، ترجمه دکتر علی مشهدی و همکاران ارائه بخشی از نکات اصلی کتاب هم در قالب بروشور و هم به صورت شفاهی
۴	والدگری بر اساس ذهن مبتدی (والدگری با به کارگیری کلیه حواس)	مستعد کننده	توضیح ۴ مبنای نگرشی ذهن آگاهی از زین کابات، تأثیر استرس بر عملکرد صحیح در فرزندپروری
		تقویت کننده	گفتگو با همسر و دوستان راجع به تأثیر استرس بر عملکرد صحیح در فرزندپروری
		قادر کننده	معرفی کتاب با محتوای فرزندپروری، معرفی کارگاه‌های فرزندپروری و مراکز معتبر مشاوره کودک
۵	والدگری بر اساس ذهنی سازی	مستعد کننده	تعریف ذهنی سازی، ابعاد ذهنی سازی
		تقویت کننده	تعمیم و انتقال مفهوم والدگری اندیشمندانه و راه‌های شناخت احساسات فرزندان، به همسر

جلسه	هدف	سازه الگوی پرسید	محتوا
		قادر کننده	معرفی کتاب والدگری اندیشمندانه تألیف آلیستر کوپر، شیلادرفرن توضیح مختصر راجع به محتوای کتاب، جهت تفهیم موضوع کتاب ارائه خلاصه‌ای از نکات کتاب در قالب بروشور
۶	والدگری بر اساس دلبستگی ایمن	مستعد کننده	تعریف دلبستگی، رابطه دلبستگی با ذهنی سازی، راه‌های ایجاد دلبستگی ایمن در نوجوان
		تقویت کننده	آموزش راه‌های ایجاد دلبستگی ایمن در فرزندان، به همسر و دوستان
		قادر کننده	معرفی کتاب فرزند پروری مبتنی بر دلبستگی ایمن، تألیف دنیل جی، ترجمه شیوا جمشیدی ارائه خلاصه‌ای از نکات کتاب هم در قالب بروشور و هم به صورت شفاهی معرفی مراکز تخصصی مادر-کودک

یافته‌ها

در تجزیه و تحلیل داده‌ها، در بخش آمار توصیفی، شاخص‌هایی از قبیل میانگین و انحراف معیار مورد بررسی قرار گرفتند و در بخش آمار استنباطی، آزمون تحلیل کوواریانس بین گروهی مورد استفاده قرار گرفت. سطح معناداری نیز، ۰.۰۵ در نظر گرفته شد. دانش آموزان در دامنه سنی ۱۱-۱۴ سال بودند که تحلیل داده‌های جمعیت شناختی نشان داد ۲۰ درصد از آن‌ها ۱۱ ساله، ۲۶ درصد ۱۲ ساله، ۲۰ درصد ۱۳ ساله و ۳۳ درصد ۱۴ ساله بودند. همچنین ۵۶ درصد از آزمودنی‌ها دختر و بقیه پسر بودند. محدوده سنی مادران، در دامنه ۳۰ تا ۵۰ سال بود که ۲۰ درصد از آن‌ها، دارای تحصیلات دیپلم و کمتر از دیپلم، ۲۶/۷ دارای تحصیلات فوق دیپلم، ۳۳ درصد دارای تحصیلات لیسانس، ۱۳/۳ دارای تحصیلات فوق لیسانس و ۶/۱ درصد (۱ نفر) از اعضای نمونه دارای تحصیلات دکتری بودند. شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش به تفکیک پیش آزمون و پس آزمون برای

گروه کنترل و آزمایش در جدول ۲ نشان داده شده است.

جدول ۲. میانگین و انحراف معیار نمرات مشکلات رفتاری و فلسفه فراهیجانی و ابعاد آن‌ها در مراحل مختلف پیش‌آزمون و پس‌آزمون

متغیر	موقعیت	تعداد	آزمایش		کنترل	
			میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
کفایت و شایستگی	پیش‌آزمون	۱۵	۲۳/۴۷	۹/۰۴	۲۵/۶۳	۷/۴۲
	پس‌آزمون	۱۵	۳۵/۲۰	۷/۸۵	۲۶/۴۷	۷/۳۵
هدایت‌گری هیجانی	پیش‌آزمون	۱۵	۴۵/۴۶	۱۳/۸۷	۴۸/۲۷	۱۳/۷۶
	پس‌آزمون	۱۵	۶۵/۶۰	۱۴/۷۹	۴۸/۶۶	۱۴/۰۴
فلسفه فراهیجانی	پیش‌آزمون	۱۵	۶۸/۹۳	۲۱/۷۹	۷۴/۲۰	۱۹/۳۴
	پس‌آزمون	۱۵	۱۰۸	۲۱/۱۰	۷۵/۱۳	۱۹/۲۵
مشکلات درونی شده	پیش‌آزمون	۱۵	۲۷/۲۰	۱۳/۱۶	۳۷/۶۰	۱۳/۹۱
	پس‌آزمون	۱۵	۲۰/۸۰	۱۰/۶۹	۳۸/۲۷	۱۴/۳۵
مشکلات بیرونی شده	پیش‌آزمون	۱۵	۳۴/۸۷	۲۱/۵۲	۴۱/۰۶	۱۳/۵۵
	پس‌آزمون	۱۵	۲۶/۴۰	۱۶/۳۸	۴۲/۵۳	۱۵/۰۴
مشکلات رفتاری	پیش‌آزمون	۱۵	۶۲/۰۶	۱۵/۸۵	۷۸/۶۶	۱۶/۰۶
	پس‌آزمون	۱۵	۴۷/۲۰	۱۲/۶۰	۸۰/۸۰	۱۷/۴۲

همچنان که در جدول ۲ مشخص است، میانگین نمرات فلسفه هیجانی مادران گروه آزمایش، در پس‌آزمون نسبت به پیش‌آزمون، افزایش نشان می‌دهد. همچنین میانگین نمرات مشکلات هیجانی رفتاری فرزندان گروه آزمایش، در پس‌آزمون نسبت به پیش‌آزمون کاهش یافته‌اند. از آنجا که برای تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش، نیاز به اجرای آزمون تحلیل کوواریانس وجود داشت، قبل از اجرای این آزمون، پیش‌فرض‌های این آزمون از جمله: بررسی نرمال بودن توزیع نمرات، بررسی همسانی واریانس نمرات و همگنی شیب خطوط رگرسیون نمرات متغیرها، انجام گرفت. بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها با آزمون شاپیرویلکز انجام شد. نتایج این آزمون نشان داد توزیع داده‌ها در نمونه نرمال است. (تفاوتی میان توزیع نمره‌های نمونه و توزیع نرمال جامعه وجود نداشت.) و تمام متغیرها در پیش‌آزمون و پس‌آزمون، از توزیع نرمال پیروی می‌کنند. پس از آن، به منظور بررسی همسانی واریانس‌های کل،

اثربخشی آموزش تعامل مادر-کودک بر اساس الگوی پرسید...؛ محمدی و قمرانی | ۱۲۳

آزمون لوین انجام شد. سطوح معناداری آزمون لوین برای کلیه زیر مقیاس‌های فلسفه فراهیجانی و مشکلات هیجانی رفتاری بزرگ‌تر از ۰/۰۵ بود، بنابراین می‌توان گفت که پیش‌فرض تساوی واریانس‌ها در نمرات هر دو متغیر، رعایت شده است. فرض همگنی شیب خطوط رگرسیون متغیرهای مورد بررسی، به این معنا است که ضریب رگرسیون متغیر وابسته بر اساس متغیرهای همپراش، یکسان می‌باشد؛ که در داده‌های این پژوهش، سطوح معناداری تعامل بین متغیر مستقل (گروه) و متغیر کنترل (پیش‌آزمون خرده مقیاس‌های فلسفه فراهیجانی و مشکلات هیجانی رفتاری) برای کلیه متغیرهای مورد بررسی بزرگ‌تر از ۰/۰۵ بود، بنابراین می‌توان گفت که پیش‌فرض همگنی شیب رگرسیون برای متغیرهای مورد بررسی رعایت شده است. با توجه به اینکه همه پیش‌فرض‌های لازم جهت انجام آزمون تحلیل کوواریانس چندمتغیره در داده‌های پژوهش رعایت شده بود، این داده‌ها قابلیت ورود به آزمون تحلیل کوواریانس را دارا بودند.

با توجه به جدول ۳، نمره F فلسفه فراهیجانی مادر در مرحله پس‌آزمون، برابر ۲۰۱/۵۶۸ و سطح معناداری آن برابر با ۰/۰۰۰۱ می‌باشد. این یافته نشان‌دهنده تفاوت نمره فلسفه فراهیجانی مادران در گروه‌های پژوهش می‌باشد. به عبارتی نمره فلسفه فراهیجانی مادران، در گروه آزمایش به‌طور معناداری افزایش یافته است. همچنین نمره F مشکلات رفتاری در مرحله پس‌آزمون، برابر با ۳۶/۵۸۸ با سطح معناداری ۰/۰۰۰۱ می‌باشد که نشان‌دهنده تفاوت نمره مشکلات رفتاری در گروه‌های پژوهش است. این به این معناست که نمره مشکلات رفتاری فرزندان در گروه آزمایش به‌طور معناداری کاهش یافته است. این یافته‌ها نشان می‌دهد مداخله تعامل مادر-کودک بر اساس الگوی پرسید، بر فلسفه فراهیجانی مادران و مشکلات رفتاری فرزندان تأثیر گذار است.

جدول ۳. نتایج آزمون تحلیل کواریانس تک متغیره میانگین نمره‌های پس‌آزمون بر فلسفه

فراهیجانی و مشکلات رفتاری

متغیر	مرحله	مجموع مجدورات	درجه آزادی	میانگین مجدورات	F	معناداری	میزان تأثیر	توان آماری	
فلسفه فراهیجانی مادر	پیش‌آزمون	۱۰۵۰۳/۰۹۹	۱	۱۰۵۰۳/۰۹۹	۳۰۶/۵۶۶	۰/۰۰۰۱	۰/۹۱۹	۱/۰۰۰	
	پس‌آزمون	گروه	۶۹۰۵/۸۲۴	۱	۶۹۰۵/۸۲۴	۲۰۱/۵۶۸	۰/۰۰۰۱	۰/۸۸۲	۱/۰۰۰
		خطا	۹۲۵/۰۳۴	۲۷	۳۴/۲۶۱				
		کل	۲۴۸۵۱۳/۰۰۰	۳۰					
مشکلات	پس‌آزمون	۴۷۴۷/۸۲۰	۱	۴۷۴۷/۸۲۰	۷۴/۲۲۹	۰/۰۰۰۱	۰/۷۳۳	۱/۰۰۰	

متغیر	مرحله	مجموع مجدورات	درجه آزادی	میانگین مجدورات	F	معناداری	میزان تأثیر	توان آماری
رفتاری	گروه	۲۳۴۰/۲۶۵	۱	۲۳۴۰/۲۶۵	۳۶/۵۸۸	۰/۰۰۰۱	۰/۵۷۵	۱/۰۰۰
	خطا	۱۷۲۶/۹۸۰	۲۷					
	کل	۱۳۷۸۲۲/۰۰۰	۳۰					

به منظور بررسی تأثیر آموزش تعامل مادر-کودک بر اساس الگوی پرسید، ابتدا پیش فرض تساوی کوواریانس‌ها بررسی شد که نتایج آزمون MBOX گویای این پیش فرض بود. (برای مشکلات رفتاری $M=20/803$ و سطح معناداری $=0/0001$ و برای فلسفه فراهیجانی مادر $M=15/243$ و سطح معناداری $=0/003$). در جدول ۴، نتایج آزمون تحلیل کوواریانس بین گروهی جهت مقایسه نمرات زیر مقیاس‌های فلسفه فراهیجانی مادر و مشکلات رفتاری کودک در مرحله پس آزمون بر حسب عضویت گروهی نشان داده شده است.

جدول ۴. نتایج آزمون تحلیل کوواریانس (MANCOVA) جهت مقایسه گروه‌های پژوهش در نمرات پس آزمون زیر مقیاس‌های فلسفه فراهیجانی مادر و مشکلات رفتاری کودک

منبع تغییرات	متغیر	مجموع مجدورات	درجه آزادی	میانگین مجدورات	F	سطح معناداری	توان آماری
عضویت گروهی	هدایت‌گری	۲۸۰۱/۴۹۸	۱	۲۸۰۱/۴۹۸	۱۲۲/۴۷۴	۰/۰۰۰	۱/۰۰۰
	کفایت و شایستگی	۸۷۲/۹۵۱	۱	۸۷۲/۹۵۱	۱۶۸/۹۰۸	۰/۰۰۰	۱/۰۰۰
	رفتارهای درونی شده	۲۲۸۸/۱۳۳	۱	۲۲۸۸/۱۳۳	۱۴/۲۸۴	۰/۰۰۱	۰/۹۵۴
	رفتارهای بیرونی شده	۱۹۵۲/۱۳۳	۱	۱۹۵۲/۱۳۳	۷/۸۸۸	۰/۰۰۹	۰/۷۷۴

همان‌طور که در جدول ۴ ملاحظه می‌شود، نتایج آزمون مانکوا نشان می‌دهد بین گروه‌های آزمایش و کنترل در زیر مقیاس‌ها و نمره کل فلسفه فراهیجانی (هدایت‌گری) ($F=122/474$) و ($P=0/0001$)، کفایت و شایستگی ($F=168/908$) و ($P=0/0001$) و رفتارهای بیرونی شده ($F=7/888$) و ($P=0/009$) و رفتارهای درونی شده ($F=14/284$) و ($P=0/001$) تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

اثربخشی آموزش تعامل مادر-کودک بر اساس الگوی پرسید...؛ محمدی و قمرانی | ۱۲۵

همچنین در زیرمقیاس‌ها و نمره کل مشکلات رفتاری (رفتارهای درونی شده $(F=14/282)$) و رفتارهای بیرونی شده $(P=0/001)$ ، رفتارهای بیرونی شده $(F=7/888)$ و $(P=0/009)$ تفاوت معنادار وجود دارد (سطح معناداری کمتر از $0/05$). به عبارتی مداخله آموزشی تعامل مادر-کودک بر اساس الگوی پرسید، باعث افزایش مؤلفه‌های فلسفه فراهیجانی مادران و کاهش علائم هیجانی و رفتاری در فرزندان شده است

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر، باهدف بررسی اثربخشی آموزش تعامل مادر-کودک بر اساس الگوی پرسید-پرسید بر فلسفه فراهیجانی مادران و مشکلات هیجانی و رفتاری فرزندان انجام گردید. این پژوهش، با توجه به خلأ پژوهشی موجود در زمینه به‌کارگیری مدل پرسید، در زمینه روانشناسی کودک و تعاملات مادر-کودک، انجام شد. نتایج پژوهش، پشتوانه نظری لازم برای آموزش تعامل مادر-کودک بر اساس الگوی پرسید فراهم نمود که بر اساس آن، کیفیت بالای تعامل مادر کودک، مادر را در برخورد صحیح با هیجان‌های کودک یاری می‌کند و در کنترل مشکلات هیجانی رفتاری کودک، مؤثر است. همچنین، این یافته می‌تواند برای پژوهشگران حوزه تغییر رفتار، در جهت استفاده از مدل پرسید در تدوین مداخلات تغییر رفتار، مؤثر باشد.

در خصوص تأثیر آموزش تعامل مادر-کودک بر اساس الگوی پرسید بر فلسفه فراهیجانی مادر، یافته‌های پژوهش نشان داد فلسفه فراهیجانی مادر، بین گروه‌های آزمایش و کنترل، دارای تفاوت معنادار است. این یافته به این معناست که آموزش تعامل مادر-کودک بر اساس الگوی پرسید، بر فلسفه فراهیجانی مادر تأثیر مثبت دارد. به‌زعم پژوهشگران، الگوی پرسید-پرسید، تاکنون در زمینه تعاملات مادر-کودک به کار گرفته نشده است و اولین بار است که جهت طراحی مداخله‌ای با محتوای تعامل مادر-کودک مورد استفاده قرار گرفته است. لذا در بررسی‌های محقق، پژوهشی که به‌تازگی تأثیر مستقیم آموزش تعامل مادر-کودک بر فلسفه فراهیجانی مادر را بررسی کند، یافت نگردید. با این وجود، دو پژوهش انجام شده در زمینه سلامت

روان، با به‌کارگیری مدل پرسید، به شرح زیر می‌باشد: پژوهش زنده طلب و همکاران (۱۳۹۱) که نشان داده است الگوی پرسید-پرسید در ارتقای سلامت روان نوجوانان و مشارکت والدین اثرگذار است. همچنین شیانی و همکاران، (۱۳۹۹) در پژوهشی، نشان دادند آموزش مبتنی بر الگوی پرسید بر سلامت روان زنان تأثیر مثبت دارد. افزون بر این، این یافته تا حدودی با نتیجه پژوهش کاتز و هانتر^۱ (۲۰۰۷) که همبستگی تعامل مادر-کودک را با فلسفه فراهیجانی نشان داده است، مطابقت دارد.

در تبیین یافته اول پژوهش می‌توان گفت الگوی پرسید عوامل مؤثر بر وضعیت سلامت را مشخص می‌کند و چارچوبی را فراهم می‌کند که به موجب آن عوامل تقویت‌کننده (دانش، نگرش، ادراکات، باورها و...)، مستعد‌کننده (تأثیر دیگران، خانواده، همسالان، همکاران و...) و قادر‌کننده (قابل‌دسترس بودن منابع، مهارت‌ها و...) به‌عنوان عوامل مؤثر بر رفتار در تشخیص آموزشی تعیین می‌گردند؛ بنابراین، با توجه به اینکه این مدل، برای ساخت یک برنامه آموزشی، عوامل مؤثر بر یک متغیر را به‌خوبی کشف می‌کند و در برنامه آموزشی، این عوامل را هدف قرار می‌دهد، درنهایت، این برنامه اثر چشمگیری بر متغیر موردبررسی می‌گذارد.

در تبیینی دیگر برای یافته اول پژوهش مبنی بر اثر بخشی آموزش تعامل مادر-کودک بر اساس الگوی پرسید بر فلسفه فراهیجانی مادران، می‌توان گفت با توجه به ارتباط سبک‌های فرزندپروری با فلسفه فراهیجانی (بساک نژاد، یونسی و جنادله، ۱۳۹۸) و همچنین آموزش سبک‌های فرزندپروری در مداخله مبتنی بر الگوی پرسید، این نتیجه قابل‌انتظار بود. همچنین، در بخشی از جلسات آموزش بر اساس الگوی پرسید، مفهوم «والدگری ذهن آگاهانه» به مادران آموزش داده شد. با توجه به اثربخشی والدگری ذهن آگاهانه بر «تنظیم هیجان مادران» (بدیعی و همکاران، ۱۴۰۰)، منطقی است که مادران، پس از آموزش، توانایی بیشتری در برخورد صحیح با هیجان‌های فرزندان کسب کرده باشند. مادران ذهن آگاه، پیش از قضاوت یا واکنش

---

۱. Katz, L. F., & Hunter, E. C

نشان دادن نسبت به هیجان‌های منفی، ابتدا سعی دارند فرزند خود را بپذیرند و علت وجود هیجان منفی در فرزندشان را درک کنند. لذا چنین مادرانی، با هیجان‌های فرزندان، به درستی برخورد می‌کنند؛ بنابراین، همان‌طور که انتظار می‌رفت، این مداخله، در بهبود فلسفه فراهیجانی مادران، تأثیرگذار بود. والدگری بر اساس ذهنی سازی نیز در مداخله‌ی آموزشی گنجانده شده بود. این نوع والدگری به مادران در درک هیجان‌های فرزندان کمک می‌کند. این موضوع به نوبه خود، می‌تواند هدایت‌گری هیجانی را در مادران بهبود بخشد که یکی از ابعاد فلسفه فراهیجانی می‌باشد.

در خصوص تأثیر آموزش تعامل مادر-کودک بر اساس الگوی پرسید، بر مشکلات هیجانی رفتاری فرزندان، نتایج پژوهش نشان داد نمرات مشکلات هیجانی رفتاری فرزندان در گروه آزمایش و کنترل، تفاوت معنادار دارند. به عبارتی آموزش تعامل مادر-کودک بر اساس الگوی پرسید، بر مشکلات هیجانی رفتاری فرزندان اثر دارد. این یافته نسبتاً و به صورت غیرمستقیم با یافته‌های پژوهش نلسون و مک نیل^۱ (۲۰۲۳) مبنی بر اثربخشی تعامل درمان والد-کودک بر مشکلات رفتاری کودکان همخوانی دارد.

در تبیین این یافته می‌توان گفت از آنجاکه مادران، روش‌های صحیح و تکنیک‌های فرزندپروری را آموزش دیده‌اند، همچنین روش‌های صحیح برخورد با هیجان‌های منفی فرزندان را در طول جلسات مداخله، فراگرفته‌اند و در کنترل علائم رفتاری و هیجانی فرزندان موفق بوده‌اند، همچنین احتمالاً فرزندان، تحت تأثیر افزایش کیفیت تعامل مادر-فرزند، علائم رفتاری و هیجانی را با شدت کمتری نشان داده‌اند بنابراین، این نتیجه قابل انتظار بود.

در تبیین بعدی، اشاره به این نکته حائز اهمیت است که کودکان دارای مشکلات هیجانی رفتاری، در شناخت احساس‌های درونی و همچنین درک تجارب عاطفی و

۱..Nelson, M. M., & McNeil, C. B

هیجانی خود دچار نقص هستند (پرسن و جندری^۱، ۲۰۱۸)، و از آنجا که ارتقای سطح فلسفه فراهیجانی مادران، باعث افزایش مهارت تنظیم هیجان در این کودکان می‌شود (نجاتی فر، عابدی و قمرانی، ۱۳۹۹)، بهبود فلسفه فراهیجانی در مادران، با کمک به مهارت تنظیم هیجان در این کودکان، به بهبود مشکلات رفتاری بیرونی شده این کودکان کمک کرده است.

در پژوهش حاضر، محدودیت‌هایی وجود داشت که به شرح زیر می‌باشند: ۱. این پژوهش دوره پیگیری نداشت و ۲. فقط برای فرزندان ۱۱-۱۴ ساله انجام شده است و در تعمیم نتایج آن به سایر دوره‌های سنی، باید احتیاط شود. ۳. همچنین آموزش فقط برای مادران بوده و به فرزندان آموزشی ارائه نشده است. ۴. جامعه آماری پژوهش، فرزندان دارای مشکلات هیجانی و رفتاری و مادران آن‌ها بودند، لذا در تعمیم نتایج این پژوهش، لازم است این نکته نیز مدنظر قرار بگیرد. ۵. همچنین، استفاده از فرم معلم برای سنجش مشکلات هیجانی امکان‌پذیر نبود و پرسشنامه مشکلات هیجانی رفتاری توسط مادر تکمیل شد، این مسئله احتمال سوگیری را بالا می‌برد.

به‌عنوان پیشنهاد پژوهشی، تکرار پژوهش برای دیگر گروه‌های سنی به پژوهشگران پیشنهاد می‌شود. استفاده از فاز آموزشی الگوی پرسید، برای تدوین بسته‌های آموزشی مختص دیگر متغیرهای مرتبط با والدین می‌تواند مفید باشد. برای مثال تدوین بسته آموزشی خودکارآمد پنداری والدگری بر اساس الگوی پرسید. همچنین به پژوهشگران پیشنهاد می‌شود در پژوهشی به بررسی این سؤالات پردازند که چه اقداماتی، در چه مدت‌زمانی، با چه گروه سنی و در چه جوامعی، منجر به تحقق نتایج حاصل از این روش در کودکان و نوجوانان و خانواده‌های آن‌ها می‌شود و خود فرد چه نقشی را در این راستا ایفا می‌کند. انجام پژوهش به صورت مقایسه‌ای بین مادران و پدران نیز از موضوعاتی است که می‌تواند نتایج جالبی در پی داشته باشد.

---

۲. Prosen, S., & Jendri, T.

اثربخشی آموزش تعامل مادر-کودک بر اساس الگوی پرسید...؛ محمدی و قمرانی | ۱۲۹

سپاسگزاری

از همه مادران شرکت کننده در پژوهش و نیز تمامی افرادی که در انجام این پژوهش همکاری داشتند، تشکر می‌گردد.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان، این مقاله حامی مالی و تعارض منافع ندارد.

ORCID

Zahra Mohamadi

<http://orcid.org/0009-0006-1382-8810>

Amir Ghamarani

<http://orcid.org/0000-0007-0760-0306>

منابع

- امدادی، شهره؛ هزاوه‌ئی، سید محمد مهدی؛ سلطانیان، علیرضا؛ بشیریان، سعید؛ حیدری مقدم، رشید؛ فرهادیان، مریم. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر آموزش مبتنی بر مدل بر فعالیت جسمانی زنان میانسال شهر همدان. *مجله مراقبت پرستاری و مامایی ابن‌سینا*, ۲۵(۵), ۱۵۴-۱۶۲.
- باقری، مریم؛ سجادیان، ایلناز؛ قمرانی، امیر. (۱۳۹۸). اثربخشی آموزش گروهی فرزندپروری مثبت بر مشکلات رفتاری کودک و فقدان لذت‌جویی مادران دارای کودک کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر. *مجله پرستاری کودکان*; (۳): ۸-۱۶
- بدیعی، الهام؛ امیرفخرایی، آریتا؛ سماوی، عبدالوهاب و محمدی، کوروش. (۱۴۰۰). اثربخشی آموزش والدگری ذهن آگاهانه بر تنظیم هیجان و بازداری رفتاری در والدین دارای کودک مضطرب. *نشریه پژوهش توانبخشی در پرستاری*, ۷(۳), ۶۵-۷۵.
- بساک نژاد، سودابه؛ یونسی، عیدان و جنادله، خالد. (۱۳۹۸). رابطه بین سبک‌های فرزندپروری و راهبردهای مقابله به واسطه‌گری سبک‌های هیجانی در مادران پسران نوجوان. *مطالعات روانشناختی*, ۱۵(۴), ۴۱-۵۶.
- پارسایی، عین‌اله. (۱۳۸۹). رابطه سبک‌های فراهیجانی والدین با خودکارآمدی و هوش عاطفی دانش‌آموزان دوره متوسطه. *مطالعات روانشناسی تربیتی*. ۷(۱۱), ۱-۲۶. SID. <https://sid.ir/paper/188648/fa>
- ترک‌لادانی، سمیه؛ آقابابایی، سارا. (۱۴۰۱). اثربخشی آموزش فرزندپروری مثبت بر تعامل والد-کودک و مشکلات رفتاری کودکان با مشکلات برون‌نمود. *فصلنامه کودکان استثنایی*; ۲۲(۳): ۱۳۲-۱۲۳
- ترکاشوند، علی، & قمرانی، امیر. (۱۴۰۲). ارزیابی اثربخشی مداخله سرریزشدگی بر پردازش هیجانی و خودنهادسازی مادران دارای فرزند با مشکلات رفتاری برونی. *روانشناسی افراد استثنایی*, ۱۳(۵۱): ۴۹-۸۱, ۲۵۴۴, ۷۲۲۱۶, ۲۰۲۳, ۲۰۲۳, ۱۰, ۲۲۰۵۴/jpe. doi: ۱۰, ۲۲۰۵۴/jpe.
- تلک‌آبادی آرانی، زهرا؛ نیک‌خو، فاطمه؛ دستجردی کاظمی، مهدی. (۱۴۰۱). اثربخشی برنامه فرزندپروری مثبت به شیوه‌ی برخط بر کارکردهای اجرایی سرد (حافظه‌ی فعال، توجه پایدار، کنترل‌مهارتی و انعطاف‌پذیری شناختی) کودکان با اختلال نارسایی توجه-بیش‌فعالی. *روانشناسی افراد استثنایی*; ۲۲(۳): ۶۱-۸۹. doi: ۱۰, ۲۲۰۵۴/jpe. ۲۰۲۳, ۷۱۸۵۸, ۲۵۳۴

اثربخشی آموزش تعامل مادر-کودک بر اساس الگوی پرسید...؛ محمدی و قمرانی | ۱۳۱

حاجی بابایی راوندی، عطیه، تجلی، پریسا، قنبری پناه، افسانه، & شهریاری احمدی، منصوره.

(۱۴۰۱). مقایسه اثربخشی برنامه فرزندپروری مثبت و مهارتهای تحمل پریشانی بر بهزیستی

روان‌شناختی مادران دارای فرزندان مبتلا به اختلال نقص توجه/بیش‌فعالی. *روانشناسی*

افراد استثنایی ۲۰۲۳، ۶۸۱۱۹، ۲۴۶۰. doi: ۱۰.۲۲۰۵۴/jpe.۲۰۲۳، ۵۳-۷۹. 12(۴۷),

حسینی فاطمه السادات، فرشیدی حسین، آقاملایی تیمور، مدنی عبدالحسین، قنبرنژاد امین.

(۱۳۹۳). تأثیر مداخله آموزشی بر اساس الگوی پرسید-پروسید بر تغییر سبک زندگی

بیماران مبتلا به پرفشاری خون. *آموزش بهداشت و ارتقای سلامت*. ۲(۱): ۱۷-۲۷

حیدری، جبار؛ عظیمی، حمیده؛ محمودی عالمی، قهرمان؛ محمدپور تهمتن، رضاعلی. (۱۳۸۴)

بررسی شیوع اختلالات رفتاری-هیجانی و عوامل مرتبط با آن در دانش‌آموزان مقطع

ابتدایی مدارس شهرستان ساری سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴. *مجله دانشگاه علوم پزشکی*

مازندران؛ ۱۶ (۵۶): ۹۱-۱۰۰

خانی جیحونی، علی، حاتمی، محمود، زارعی، سعیده، صف دار، سمیه، ملکی، زهرا و اکبرزاده،

زهرا. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر برنامه آموزشی بر اساس مدل پرسید بر مصرف میوه و سبزی‌ها

در دانش‌آموزان دختر دبیرستان‌های شهر فسا. *مجله دانشگاه علوم پزشکی فسا (Journal*

of Advanced Biomedical Sciences) ۷(۳)، ۳۷۰-۳۶۱. SID.

<https://sid.ir/paper/۲۰۴۰۲۳/fa>

ذوالفقاری، مهسا؛ شاکری نسب، محسن. (۱۴۰۲). اثربخشی بازی مشترک والد و کودک بر

کاهش تکانشگری و افزایش مهارت‌های اجتماعی کودکان با اختلال نارسایی

توجه/بیش‌فعالی. *روانشناسی افراد استثنایی*؛ ۱۳(۵۰)، ۲۲۵-۲۵۴.

رضاپور میرصالح، یاسر؛ کوهستانی، فهیمه؛ عرفان، ندا. (۱۴۰۱). نقش میانجی ادراک اجتماعی

در ارتباط بین تعامل مادر-کودک و مهارت‌های اجتماعی کودک از نظر مادران دارای

کودک پیش‌دبستانی. *فصل‌نامه پژوهش‌های کاربردی روانشناختی*؛ ۱۳(۴): ۱۸۶-۱۷۳

زنده‌طلب، حمیدرضا. (۱۳۹۱). تأثیر اجرای برنامه طراحی شده مبتنی بر الگوی پرسید-پروسید

بر سلامت روان نوجوانان و مشارکت والدین، *مجله مراقبت مبتنی بر شواهد*، ۲(۱)،

magiran.com/p۹۷۹۸۳۳.۴۵

شمسی، عبدالحسین؛ قمرانی، امیر. (۱۳۹۹). اثربخشی والدگری مبتنی بر مهارت‌های سازمان‌دهی بر

مهارت‌های سازمان‌دهی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان با اختلال کم‌توجهی و

اثربخشی آموزش تعامل مادر-کودک بر اساس الگوی پرسید...؛ محمدی و قمرانی | ۱۳۳

مهرایان، فردین؛ کسمایی، پریسا؛ عطرکار روشن، زهرا؛ مهدوی روشن، مرجان؛ دفاعی، مریم*.
(۱۳۹۷). بررسی عوامل مؤثر بر رفتارهای تغذیه‌ای سالم رابطان بهداشتی شهر رشت بر

اساس مدل پرسید-پروسید. *مجله سلامت و بهداشت*, ۱(۳), ۲۸۹-۲۹۷.

نجاتی فر، سارا؛ عابدی، احمد؛ قمرانی، امیر. (۱۳۹۹). اثربخشی مداخله والدمحور مبتنی بر فلسفه
فراهیجانی گاتمن بر تنظیم شناختی هیجان کودکان با مشکلات رفتاری برونی شده.

فصلنامه کودکان استثنایی؛ ۲۰ (۴): ۲۵-۳۶

نوروزی، زهرا؛ روشن چسلی، رسول؛ فراهانی، حجت اله. (۱۴۰۰). الگوی ساختاری استفاده
آسیب‌زای مادران از اینترنت و مشکلات رفتاری کودکان با میانجی‌گری تعامل مادر-

کودک. *فصلنامه روان‌شناسی کاربردی*, ۱۵(۱), ۱۱۷-۱۳۹.

هاشمی، عینی. (۱۴۰۰). اثربخشی درمان تعاملی والد-کودک بر تنیدگی والدگری و
خودکارآمدی والدگری مادران کودکان مبتلا به ناتوانی یادگیری. *ناتوانی‌های*

یادگیری, ۱۰(۳), ۳۸۰-۳۹۳.

یزدخواستی، فریبا؛ عریضی سامانی، سیدحمیدرضا. (۱۳۹۰). هنجاریابی سه نسخه کودک، پدر/
مادر و معلم سیاهه رفتار کودک در شهر اصفهان. *مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی*

ایران (اندیشه و رفتار), ۱۷(۱) (پیاپی ۶۴), ۶۰-۷۰. SID.

<https://sid.ir/paper/16874/fa>

یغمایی، ساناز، ملک‌پور، مختار، قمرانی، امیر. (۱۳۹۸). میزان اثربخشی آموزش والدینی
بارکلی بر خودکنترلی کودکان دارای اختلال کم‌توجهی بیش‌فعالی. *توانمندسازی*

کودکان استثنایی. ۲۷-۱۵, ۱۰(۱), ۱۰۱۹, ۹۱۹۲۷. doi: ۱۰.۲۲۰۳۴/ceciranj.۲۰۱۹,۹۱۹۲۷

References

- Achenbach, T. M., & Rescorla, L. (۲۰۱۰). *Manual for the ASEBA school-age forms & profiles: An integrated system of multi-informant assessment*. Aseba.
- Allen, K., Harrington, J., Quetsch, L. B., Masse, J., Cooke, C., & Paulson, J. F. (۲۰۲۳). Parent-child interaction therapy for children with disruptive behaviors and autism: A randomized clinical trial. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 53(۱), ۳۹۰-۴۰۴.
- Arslan, İ. B., Lucassen, N., Van Lier, P. A., De Haan, A. D., & Prinzie, P. (۲۰۲۱). Early childhood internalizing problems, externalizing problems, and their co-occurrence and (mal)adaptive functioning in emerging adulthood: A ۱۶-year follow-up study. *Social Psychiatry*

- and Psychiatric Epidemiology*, 56, ۱۹۳-۲۰۶.
- Bagner, D. M., Sheinkopf, S. J., Vohr, B. R., & Lester, B. M. (۲۰۱۰). Parenting intervention for externalizing behavior problems in children born premature: An initial examination. *Journal of Developmental and Behavioral Pediatrics*, 31(۳), ۲۰۹.
- Bell, M. A. (۲۰۲۰). Mother-child behavioral and physiological synchrony. *Advances in Child Development and Behavior*, 58, ۱۶۳-۱۸۸.
- Dubois-Comtois, K., Bernier, A., Tarabulsy, G. M., Cyr, C., St-Laurent, D., Lanctôt, A. S., ... & Béliveau, M. J. (۲۰۱۵). Behavior problems of children in foster care: Associations with foster mothers' representations, commitment, and the quality of mother-child interaction. *Child Abuse & Neglect*, 48, ۱۱۹-۱۳۰.
- Evelyne, K. (۲۰۰۶). Meta-emotion philosophy, emotional intelligence, and relationship to adolescent emotional intelligence. *Swinburne University of Technology*.
- Ferreira, T., Matias, M., Carvalho, H., & Matos, P. M. (۲۰۲۴). Parent-partner and parent-child attachment: Links to children's emotion regulation. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 91, ۱۰۱۶۱۷.
- Glanz, K., & Rimer, B. (۲۰۰۵). *Theory at a glance: A guide for health promotion practice* (۲nd ed.). National Institutes of Health.
- Gottfried, M. A., & Ansari, A. (۲۰۱۹). Raising the bar: Teaching kindergartners with emotional and behavioral disabilities and teachers' readiness expectations. *Early Childhood Research Quarterly*, 48, ۷۵-۸۳.
- Gottman, J. M., Katz, L. F., & Hooven, C. (۱۹۹۶). Parental meta-emotion philosophy and the emotional life of families: Theoretical models and preliminary data. *Journal of Family Psychology*, 10(۳), ۲۴۳-۲۶۸.
- Gupta, A. K., Mongia, M., & Garg, A. K. (۲۰۱۷). A descriptive study of behavioral problems in school-going children. *Indian Psychiatry Journal*, 26(۱), ۹۱-۹۴. https://doi.org/10.4103/ipj.ipj_39_17
- Gutterswijk, R. V., Kuiper, C. H., van der Horst, F. C., Jongerling, J., Harder, A. T., & Prinzie, P. (۲۰۲۳). Behavioural problems of adolescents in secure residential youth care: Gender differences and risk factors. *Child & Family Social Work*, 28(۲), ۴۵۴-۴۶۸.
- HE, X., YUAN, X., HU, M., & ZHOU, L. (۲۰۲۰). The association between parental meta-emotion philosophy and adolescent's behavior problems: The moderating role of vagus nerve activity. *Acta Psychologica Sinica*, 52(۸), ۹۷۱-۹۸۱.
- Holland, M. L., Malmberg, J., & Peacock, G. G. (۲۰۱۷). *Emotional and behavioral problems of young children: Effective interventions in the preschool and kindergarten years*. Guilford Publications.

- Katz, L. F., & Hunter, E. C. (۲۰۰۷). Maternal meta-emotion philosophy and adolescent depressive symptomatology. *Social Development, 16*(۲), ۳۴۳-۳۶۰.
- Kimonis, E. R., Fleming, G., Briggs, N., Brouwer-French, L., Frick, P. J., Hawes, D. J., ... & Dadds, M. (۲۰۱۹). Parent-child interaction therapy adapted for preschoolers with callous-unemotional traits: An open trial pilot study. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology, 48*(sup ۱), S۳۴۷-S۳۶۱.
- Kohlhoff, J., Morgan, S., Briggs, N., Egan, R., & Niec, L. (۲۰۲۱). Parent-Child Interaction Therapy with toddlers: A community-based randomized controlled trial with children aged ۱۴-۲۴ months. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology, 50*(۳), ۴۱۱-۴۲۶.
- Lindsey, E. W. (۲۰۲۱). Emotion regulation with parents and friends and adolescent internalizing and externalizing behavior. *Children, 8*, ۱-۱۵.
- Maier, A., Gieling, C., Heinen-Ludwig, L., Stefan, V., Schultz, J., Güntürkün, O., ... & Scheele, D. (۲۰۲۰). Association of childhood maltreatment with interpersonal distance and social touch preferences in adulthood. *American Journal of Psychiatry, 177*(۱), ۳۷-۴۶.
- Mehrdadfar, M., Ghasemzadeh, S., Ghobari-Bonab, B., Hasanzadeh, S., & Vakili, S. (۲۰۲۳). Effectiveness of unified protocols for online transdiagnostic treatment on social-emotional skills and parent-child interaction in school-aged children with cochlear implants. *International Journal of Pediatric Otorhinolaryngology, 167*, ۱۱۱۴۹۰.
- Miceli, M., & Castelfranchi, C. (۲۰۲۰). Metaemotion and the complexity of human emotional experience. *New Ideas in Psychology, 55*, ۴۲-۴۹.
- Nelson, M. M., & McNeil, C. B. (۲۰۲۳, October). Parent-Child Interaction Therapy for preschoolers with behavior problems. In *AACAP's 70th Annual Meeting*. AACAP.
- Oladian, S. (۲۰۲۳). The effectiveness of parent-child interaction training on behavioral problems and aggression of children with ADHD symptoms. *Journal of Assessment and Research in Applied Counseling (JARAC), 5*(۲), ۱-۷.
- Peskin, A., Barth, A., Rothenberg, W. A., Turzi, A., Formoso, D., Garcia, D., & Jent, J. (۲۰۲۳). New therapy for a new normal: Comparing telehealth and in-person time-limited parent-child interaction therapy. *Behavior Therapy*.
- Prosen, S., & Jendri, T. (۲۰۱۸). A pilot study of emotion regulation strategies in a psychodrama group of psychiatric patients. *The Journal of Creative Mental Health, 1*(۱), ۱-۸.
- Thompson, R. A. (۲۰۰۸). Early attachment and later development: Familiar questions, new answers. In R. A. Thompson (Ed.), *Handbook of child psychology* (pp. ۱-۳۴). Wiley.

- Willard, A. K., Busch, J. T., Cullum, K. A., Letourneau, S. M., Sobel, D. M., Callanan, M., & Legare, C. H. (۲۰۱۹). Explain this, explore that: A study of parent-child interaction in a children's museum. *Child Development, 90*(۵), e۵۹۸-e۶۱۷.
- Zuppardo, L., Serrano, F., Pirrone, C., & Rodriguez-Fuentes, A. (۲۰۲۳). More than words: Anxiety, self-esteem, and behavioral problems in children and adolescents with dyslexia. *Learning Disability Quarterly, 46*(۲), ۷۷-۹۱. <https://doi.org/10.1177/0731948721104110>

استناد به این مقاله: محمدی، زهرا، قمرانی، امیر. (۱۴۰۳). اثربخشی آموزش تعامل مادر-کودک بر اساس الگوی پرسید بر فلسفه فراهیجانی مادران و مشکلات هیجانی رفتاری فرزندان، *روان شناسی افراد استثنایی*، ۱۴(۵۵)، ۹۹-۱۳۶. DOI: ۱۰,۲۲۰۵۴/jpe.۲۰۲۴,۷۸۶۳۹,۲۶۸۴

Psychology of Exceptional Individuals is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial ۴,۰ International License.